

Mokřady nad Rančířovským Okrouhlíkem

Zpráva z projektu „Nestlé pro vodu v krajině“

Foto: J. Maštera

Jaromír Maštera

prosinec 2012

Tento projekt v roce 2012 podpořila Nadace Partnerství, společnost Nestlé, Státní Fond životního prostředí ČR a Ministerstvo životního prostředí ČR. Děkujeme.

Mokřady nad Rančířovským Okrouhlíkem

Mgr. Jaromír Maštera

Dobronín, prosinec 2012

1. Úvod

Projekt „Mokřady nad Rančířovským Okrouhlíkem“ byl realizován v roce 2012 za finanční podpory od Nadace Partnerství, Nestlé, SFŽP a MŽP prostřednictvím nadačního programu „Nestlé pro vodu v krajině“.

Hlavními cíli projektu bylo vytvoření nových doposud na lokalitě chybějících vodních biotopů a tím i podpora malých vodních prvků v krajině okolí Jihlavy, dále péče o mokřady a stávající vodní prvky (tůňe), s aktivním zapojením veřejnosti a dětí. Neméně důležitým cílem byla osvěta veřejnosti a ekologická výchova dětí v oblasti mokřadů, tůní, jejich významu pro zadržování vody v krajině a mikroklima, a pro podporu biodiverzity ohrožených vodních organismů (s důrazem na obojživelníky).

2. Popis zájmové lokality a výchozího stavu

Lokalita „U Rančířovského Okrouhlíku“ se nachází na jihozápadním okraji bývalého vojenského výcvikového prostoru Pístov, JJZ od Jihlavy a cca 1,8 km JJZ od obce Pístov. Jedná se o mokřadní louky v nivě bezejmenného potoka nad rybníkem Rančířovský Okrouhlík. Pozemky v nivě potoka jsou vesměs dlouhodoběji neudržované a proto postupně většina zdejších historických luk zarostla dřevinami (olše, vrby, smrky apod.). Zachovaly se však některé fragmenty cennějších biotopů, a to zejména pcháčových luk, mokřadních vrbin a tůní. Podobný osud potkal spoustu mokřadů v současné krajině nejen v kraji Vysočina. Dochází k zarůstání mokřadů náletovými dřevinami, drobné tůně z krajiny mizí, nejčastěji vlivem absence péče na pozemcích, zarůstání a zazemňování. Úbytek drobných a menších vodních ploch se může kromě ztráty životních podmínek pro ohrožené mokřadní organismy negativně projevovat např. i změnami mikroklimatu v dané lokalitě a posunem sukcese směrem k sušším a méně cenným biotopům.

Lokalita „U Rančířovského Okrouhlíku“ je sledována přírodovědci cca od roku 2006. V předchozích několika letech byly na lokalitě provedeny botanické a zoologické průzkumy, které prokázaly výskyt početných populací několika ohrožených a vzácných druhů, např. vachty trojlisté, prstnatce májového a skokana ostronosého.

Na podzim roku 2009 byla zahájena péče o nejcenější části nivy nad Rančířovským Okrouhlíkem, a to hlavní louku těsně nad rybníkem a malou silně zarostlou loučku (paseku) u lesa, s dvěma pokročileji zazemněnými tůněmi. Opatření zahrnovala vykácení podstatné části dřevin na malé loučce (200 m²), prořezávku dřevin na velké louce, ruční pokosení a vyhrabání většiny velké louky (800 m²), vyhrabání stařiny na cenných místech malé loučky, vytvoření 70 m stružky na velké louce, ruční obnovu a rozšíření dvou silně zazemněných tůní na malé loučce a vytvoření malé tůňky na okraji velké louky.

V letech 2010 a 2011 péče o lokalitu pokračovala ve větším rozsahu. Ručně byly koseny tři podmáčené louky o plochách 1400, 1300 a 190 m². Ručně bylo vyhloubeno 12 menších tůní a na ploše cca 1500 m² byla provedena prořezávka náletových dřevin za účelem obnovy mokřadních luk. Dále byly ručně obnoveny mělké stružky na hlavní louce o délce cca 50 m.

Na lokalitě až do roku 2012 chyběly větší tůně pro zadržení většího množství vody v zájmovém mokřadu, kterou mohou využívat mimo jiné i ohrožené druhy živočichů. Doposud zde byly

hloubeny pouze menší tůně o velikosti do 25 m². Také je nutné pokračovat v dosavadní péči o louky a stávající tůně, bez pravidelné péče by totiž postupně došlo k negativním změnám v mokřadních biotopech a ztrátě vodních prvků.

Více o lokalitě viz <http://www.mokrady.wbs.cz/Rancirovsky-Okrouhlik.html>.

3. Výsledky

V rámci projektu proběhlo několik akcí pro veřejnost a byla realizována opatření na podporu zadržení vody v krajině a podporu biodiverzity na lokalitě Rančířovský Okrouhlík a v Jihlavě. Všech cílů projektu se podařilo dosáhnout a většina akcí pro veřejnost byla velmi úspěšná.

Osvětové a ekovýchovné aktivity byly následující:

- A) noční exkurze pro děti zaměřená na poslechy hlasů žab – 11. května 2012
- B) akce pro veřejnost s povídáním o mokřadech, ukázkami živočichů a zapojením se do ručního budování tůně – 23. května 2012
- C) terénní exkurze pro děti a veřejnost s ukázkami živočichů – 23. května 2012
- D) akce pro veřejnost se zapojením do kosení luk – 25. srpna 2012
- E) přednáška o významu tůní a mokřadů pro žádoucí zadržení vody v krajině a podporu biodiverzity 6. října 2012
- F) akce pro veřejnost se zapojením do bagrování tůní - 20. října 2012

Opatření na přímou podporu zadržení vody v krajině a podporu biodiverzity zahrnovaly:

- 1) vyhloubení čtyř tůní o velikostech 90, 60, 50 a 30 m² – květen a říjen 2012
- 2) pokosení a uklizení mokřadních luk na celkové ploše 2890 m² (dvě seče, mozaikovitá seč) – červen až říjen 2012
- 3) vykácení a prořezávka náletových dřevin v okolí tůní na celkové ploše 1065 m² – duben, květen a září 2012

Poděkování

Na realizaci projektu se kromě členů občanského sdružení Mokřady - ochrana a management a nejširší veřejnosti podíleli nemalou měrou členové ČSOP Jihlava a Mladých ochránců přírody Jihlava, kterým tímto za spolupráci děkujeme.

ad A. Noční exkurze pro děti zaměřená na poslechy hlasů žab

Původně na duben byla plánována noční poslechová akce pro mladé ochránce přírody z jihlavské ČSOP. Z důvodu dlouhodobě chladného počasí bylo nutno termín dvakrát posunout, protože žáby by se neozývaly. Akce proběhla 11. května za účasti 12 osob, z toho 7 dětí. Tento den vyšlo skvělé počasí, ozývaly se početně rosníčky a skokani krátkonozí, v menším počtu i blatnice. Poslech hlasů žab byl doplněn i povídáním o obojživelnících a mokřadech (ohrožení, ochrana atd.) a krátkou procházkou jak kolem Rančířovského Okrouhlíku, tak i po tůních na sousední lokalitě Pístovské mokřady. Děti i dospělí tak mohli za pomoci svítilen přímo vidět skřehotající rosníčky, pářící se skokany a čolky obecné.

Foto: A. Mašterová

Foto 3: Stmívání nad Rančířovským Okrouhlíkem na začátku noční akce (11.5.2012)

Foto: A. Mašterová

Foto 4: Odchycený sameček rosníčky vyvolal všeobecné nadšení (11.5.2012)

ad B. a C. Terénní exkurze pro děti a veřejnost s ukázkami obojživelníků a kopáním tůň

Odpoledne 23. května proběhla druhá akce pro mladé ochránce přírody a jejich rodiče. Náplní akce byly ukázky živých jedinců obojživelníků (čolek velký, čolek obecný, rosnička, skokan krátkonohý, skokan ostronosý), povídání o obojživelnících, mokřadech a tůních, ukázky dočasných zábran pro obojživelníky a krátká exkurze po lokalitě. Důležitou součástí akce bylo zapojení veřejnosti do budování nové tůně (základní obrys tůně již byl organizátory předpřipraven). Této akce se zúčastnilo 20 osob, z toho 12 dětí, do budování tůně se zapojili skoro všichni. Všichni účastníci dostali v průběhu akce občerstvení a mohli si opéct buřty a špekáčky na připraveném ohništi, čehož téměř všichni využili. Výsledkem akce je tůň o velikosti cca 30 m² s průměrnou hloubkou 30 cm.

Foto: J. Dvořák

Foto 5: Ukázky obojživelníků byly doplněny ukázkou „žabích“ zábran (23.5.2012)

Foto: J. Maštera

Foto 6: Do hloubení tůně se všichni zapojili bez váhání (23.5.2012)

ad D. Akce pro veřejnost se zapojením do kosení luk

Akce proběhla v sobotu 25. srpna 2012, bohužel za zamračeného a deštivého počasí. Účast tří osob, z toho jednoho dítěte, tudíž není překvapením. Účastníci akce byli provedeni po části lokality, kde jim byla popsána dosavadní péče o mokřady nad Okrouhlíkem. Dále se dozvěděli něco o zdejších živočiších a rostlinách a zajímavosti o obojživelnících. Jeden z účastníků se poté aktivně zapojil do kosení luk kosou. Akce se zúčastnil i reportér místních novin a výsledkem byl tištěný článek o našich aktivitách. Účastníci akce obdrželi od pořadatelů drobné občerstvení.

Foto 7: Kosení mokřadních luk nad Okrouhlíkem kosou během akce pro veřejnost (25.8.2012)

Foto 8: Kosení luk nad Okrouhlíkem probíhá mozaikovitě (červenec 2012)

ad E. Přednáška „Mokřady aneb klíč k zadržení vody v krajině“

Přednáška Mgr. Jana Dvořáka o významu tůní a mokřadů pro zadržování vody v krajině a tím i pozitivním ovlivňování klimatu se uskutečnila v sobotu 6. října 2012 v centru PodPovrch v jihlavské ZOO. Přednáška byla zakončena diskusí o různých tématech souvisejících s mokřady, zejména o tůních. Akce se zúčastnilo 17 osob.

Foto 9: Součástí přednášky bylo i představení aktivit sdružení Mokřady (6.10.2012)

ad F. Akce pro veřejnost se zapojením do bagrování tůní

V sobotu 20. října 2012 se uskutečnila akce s předvedením využití těžké techniky ve prospěch ochrany přírody. Součástí byla i krátká exkurze po lokalitě a povídání o zdejší přírodě a opatřeních na její podporu. Pro zájemce byla možnost si bagrování tůně minibagrem i vyzkoušet, samozřejmě pod bedlivým dozorem bagristy. Akce se zúčastnilo celkem 22 osob, z toho 13 dětí. Možnost vyzkoušet si bagrování tůně na vlastní kůži využily téměř všechny přítomné děti i někteří dospělí.

Foto 10: Bagrování tůně pásovým minirypadlem s prvním zájemcem (20.10.2012)

Foto 11: Bagrování tůň není jen práce pro kluky... (20.10.2012)

Foto 12: A další bagrista se hlásí do služby... (20.10.2012)

ad 1) - 3) Opatření na přímou podporu zadržení vody v krajině a biodiverzity

Od dubna do října 2012 prováděli členové sdružení Mokřady a další pomocníci na lokalitě Rančířovský Okrouhlík péči o mokřadní biotopy a opatření na podporu ohrožených druhů.

Tato opatření zahrnovala v první fázi vykácení a prořezávky náletových dřevin v okolí tůň na celkové ploše 1065 m². Účelem tohoto opatření bylo rozšíření a prosvětlení tůň a jejich okolí a prosvětlení malé mokřadní loučky. Dále pak snížení nežádoucího zastínění a zazemňování tůň padajícím listím. Pokácené dřeviny byly ukládány na hromady na degradovaná místa tak, aby mohly v budoucnu sloužit jako zimoviště nebo úkrytová místa pro drobné živočichy.

Dále byly provedeny dvě mozaikovitě a časově odstupňované seče mokřadních luk na celkové ploše 2890 m² s vyhrabáním a uložením pokosené hmoty na degradovaná místa na okraje lesa. Mozaikovitost péče je nastavena z důvodu minimalizace zásahu mj. do populací obojživelníků, kterých je v toto období na loukách spousta.

Minibagrem byly na lokalitě vyhloubeny tři tůň o velikostech 90, 60 a 50 m², další tůň o velikosti 30 m² byla zbudována ručně během akce pro veřejnost. Průměrná hloubka tůň po zaplnění vodou bude v rozmezí 40-60 cm, maximální hloubka pak 70-100 cm. Součástí bagrování byly i drobné úpravy na dvou stávajících malých starších tůních.

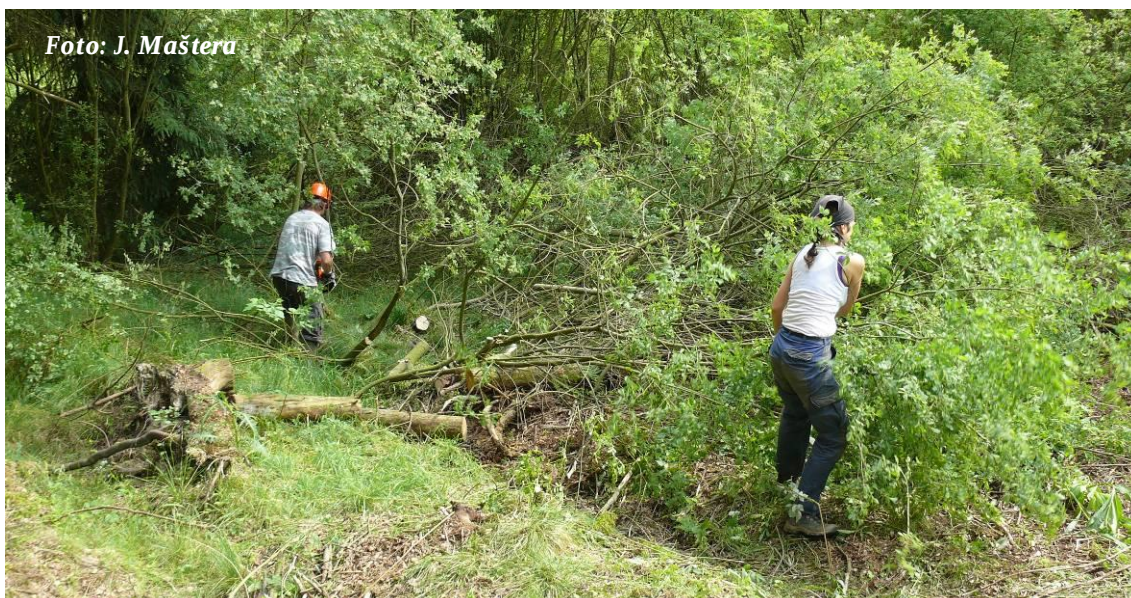

Foto: J. Maštera

Foto 13: Vytahování pokácených hustých křovin bylo náročné (jaro 2012)

Foto: A. Mašterová

Foto 14: Ke kácení byla použita jak motorová pila, tak i tradiční nástroje - sekery (jaro 2012)

Foto: J. Maštera

Foto 15: Bagrování největší tůně o velikosti 90 m² (21.10.2012)

Foto: J. Maštera

Foto 16: Konečná podoba největší tůně po většinovém zaplnění vodou (listopad 2012)